

การพัฒนาแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน
เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1*

DEVELOPMENT OF A SYSTEMS MANAGEMENT MODEL USING COMMUNITY
PARTICIPATION TO ENHANCE EDUCATIONAL TOWARD A QUALITY SCHOOL AT
WAT KHUAN RAE SCHOOL UNDER THE PHATTHALUNG PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

วันทนีย์ พลเพชร

Wantanee Ponpetch

โรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พัทลุง ประเทศไทย

Wat Khuan Rae School, Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1, Phatthalung, Thailand

Corresponding author E-mail: ponpetch2511@gmail.com

Tel: 094-546-4011

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) พัฒนารูปแบบ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 7 คน ผู้แทนชุมชน 5 คน และนักเรียน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 140 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบบันทึกที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานศึกษามีความจำเป็น ในการพัฒนาระบบการบริหารเชิงระบบที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการวางแผน การติดตามประเมินผล และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง 2) รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของ ชุมชน (PAER Model) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบ มีส่วนร่วม 5) ผลลัพธ์ และ 6) การวัดและประเมินผล กระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนแบบมีส่วนร่วม (P) การลงมือปฏิบัติ (A) การประเมินผล (E) และการสะท้อนผล (R) 3) การบริหารจัดการ มีความเป็นระบบ ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ส่งผลให้การดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเกิดการพัฒนาคุณภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.30) และ 4) รูปแบบมีความเหมาะสมโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.24)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การบริหารเชิงระบบ, การมีส่วนร่วมของชุมชน, โรงเรียนคุณภาพ

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the fundamental information required for developing a systems management model using community participation; 2) develop the model; 3) implement the developed model; and 4) evaluate the systems management model using community participation to enhance educational quality toward a quality school at Wat Khuan Rae School under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1. This study employed a research and development (R&D) approach using both qualitative and quantitative methods. The key informants consisted of 12 teachers, 7 members of the basic education school committee, 5 community representatives, and 140 students enrolled in the 2024 academic year, selected through purposive sampling. The research instruments included questionnaires, interview forms, evaluation forms, and record forms validated by experts for content validity. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The results revealed that 1) the school required a systems management approach that emphasized participation from all stakeholders, particularly in participatory planning, monitoring and evaluation, and continuous reflection for improvement; 2) the Systemic Management Model with Community Participation (PAER Model) consisted of six components: principles, objectives, inputs, a participatory systemic management process, outcomes, and measurement and evaluation. The operational process comprised four stages: Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E), and Reflection (R); 3) the implementation of the model enhanced systematic school management by promoting active participation among stakeholders throughout all operational stages, resulting in the highest level of educational quality across the five quality school indicators ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.30); and 4) the overall evaluation indicated that the model was appropriate at the highest level ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.24).

Keyword: Management Model, Systems Management, Community Participation, Quality School

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างกำลังคน ส่งผลให้การจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนจากการมุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ ทั้งด้านการคิดขั้นสูง การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะ และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและแข่งขันได้ในระดับสากล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ภายใต้บริบทดังกล่าว การบริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทาง เชื่อมโยงการดำเนินงานด้านบุคลากร งบประมาณ ทรัพยากร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม อันจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งยกระดับสถานศึกษาให้มีความพร้อมและมีคุณภาพในทุกมิติ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสนับสนุน การบริหารจัดการ ครูและบุคลากร การจัดการเรียนรู้ และผลลัพธ์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

แนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systems Theory) เป็นกรอบสำคัญที่ช่วยให้การบริหารองค์การดำเนินไปอย่างเป็นองค์รวม การบริหารโดยมององค์การเป็นระบบเปิดที่ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกัน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้งหมดให้ดำเนินไปอย่างสอดคล้องประสาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (Katz, D. & Kahn, R. L., 1978); (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 2008) อย่างไรก็ตาม การบริหารสถานศึกษาหลายแห่งยังมีข้อจำกัดด้านการบูรณาการงานระหว่างฝ่าย การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าสู่กระบวนการบริหาร ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพยังคงดำเนินไปในลักษณะแยกส่วน การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่าย ร่วมวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล และสะท้อนผล ซึ่งนำไปสู่การสร้างความเป็นเจ้าของร่วม ความไว้วางใจ และการใช้ทุนทางสังคมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1980)

โรงเรียนวัดควนแร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและการวิเคราะห์การดำเนินงานตามนโยบายโรงเรียนคุณภาพ พบว่า การเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเข้าสู่กระบวนการบริหารยังขาดแนวทางที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการร่วมกำหนดเป้าหมาย การวางแผนพัฒนา การติดตามผล และการนำข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลับไปปรับปรุง การดำเนินงาน ส่งผลให้ความรู้ ทรัพยากร และศักยภาพของชุมชนยังไม่ถูกนำมาใช้สนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ แม้โรงเรียนจะได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน แต่หากไม่มีรูปแบบที่กำหนดบทบาท ขั้นตอน และวิธีใช้ข้อมูลร่วมกันอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมอาจเกิดขึ้นเฉพาะในบางกิจกรรมและไม่เชื่อมโยงกับเป้าหมายคุณภาพของสถานศึกษาในภาพรวม ปัญหาดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่ประสานการทำงานของโรงเรียนและชุมชนให้เป็นกระบวนการเดียวกัน (โรงเรียนวัดควนแร่, 2567)

เมื่อพิจารณาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารเชิงระบบให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ ขณะที่การบริหารแบบมีส่วนร่วมเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน และร่วมประเมินผล แนวคิดทั้งสองจึงมีศักยภาพในการสนับสนุนกัน แต่การนำมาใช้ในสถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดกระบวนการที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ โดยเชื่อมโยงผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ากับการดำเนินงานทุกขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาสภาพและความต้องการจำเป็น การกำหนดเป้าหมาย และวางแผนร่วมกัน การลงมือปฏิบัติ การติดตามประเมินผล ไปจนถึงการสะท้อนผลเพื่อนำข้อมูลกลับไปปรับปรุงงาน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งให้ได้รูปแบบที่มีองค์ประกอบและวิธีดำเนินงานชัดเจน ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสม และการทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อเป็นแนวทางยกระดับคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ และเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกันในการประยุกต์ใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยมีการแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยการสังเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best practice)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบOnline และสถานที่จริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นตารางและสรุปเป็นความเรียง

ขั้นที่ 1.3 การศึกษาแนวทางการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดย สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ผ่านระบบZoom

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นตารางและสรุปเป็นความเรียง

ขั้นที่ 1.4 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ผู้ให้ข้อมูล ครูผู้สอน จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน ผู้แทนชุมชน 5 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน ในปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดให้ครูผู้สอนทุกคนและคณะกรรมการสถานศึกษาทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการบริหารจัดการสถานศึกษา และสามารถสะท้อนสภาพการดำเนินงานจริงได้อย่างครอบคลุมและ

ตรงกับบริบทของโรงเรียน สำหรับผู้แทนชุมชน ผู้วิจัยคัดเลือกจากบุคคลที่มีบทบาทในการมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดควนแร้อย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นผู้นำชุมชนหรือผู้แทนองค์กร/กลุ่มในชุมชนที่ทำงานร่วมกับโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความรู้ความเข้าใจบริบทของโรงเรียนและชุมชนโดยรอบ และสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเป็นแบบชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Item of Objective Congruence : IOC) แต่ละข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2558) และหาค่าความเชื่อมั่น โดยทดลองใช้ (Try - out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธี สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นค่า α ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเชื่อมั่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่งแบบสอบถามฉบับจริง โดยใช้เวลาในการติดตาม 1 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางอธิบายได้ ตาราง วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้เทคนิคหรือการคำนวณหาค่าดัชนี (PNI modified) จัดลำดับความต้องการจำเป็น

ขั้นที่ 1.5 การสรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

1. แหล่งข้อมูล สรุปผลการศึกษานโยบายการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน ในการดำเนินการตามขั้นที่ 1.1 - 1.4

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกสรุปรายละเอียด ผลการสังเคราะห์ข้อมูล ขั้นที่ 1.1 - 1.4

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสรุปผลการดำเนินการขั้นที่ 1.1 - 1.4

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำผลการศึกษามาสรุปสาระสำคัญเพื่อนำมาয়กร่างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน ประกอบด้วย 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 2.1 ร่างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์จาก ขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการร่างรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นที่ 2.2 ตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 ท่าน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ และขอความอนุเคราะห์ให้ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรายบุคคล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลความหมาย ของรูปแบบฯ ในแต่ละด้าน โดยมีเกณฑ์ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบ ประกอบด้วย

1.1 ผู้ดำเนินการใช้รูปแบบ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการขับเคลื่อนการบริหารตามรูปแบบ

1.2 ผู้รับผลจากการใช้รูปแบบ ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนวัดควนแร่ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 140 คน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลจากการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารในด้านการจัดการเรียนรู้และคุณภาพสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน (PAER Model) 2) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) แผนการดำเนินงานตามกระบวนการ PAER Model 4) แบบประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบฯ 5) แบบประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพสถานศึกษา 5 ด้าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดลองเชิงปฏิบัติการเป็นการนำรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในสถานการณ์จริงตามแผนการดำเนินงาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอ ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 12 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน และผู้แทนชุมชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและทดลองใช้รูปแบบ สามารถสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและประโยชน์ของรูปแบบได้อย่างครอบคลุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของ รูปแบบฯ เป็นแบบประเมิน มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แบบลิเคิร์ต (Likert' Scale Type) โดยแต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระดับ 5 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังการทดลองใช้รูปแบบ โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบประเมินและร่วมสะท้อนผลการดำเนินงาน พร้อมรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หลักฐาน และผลการดำเนินงานตามรูปแบบ เพื่อใช้ประกอบการประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของรูปแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลผลตามเกณฑ์การประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสะท้อนผล วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาสังเคราะห์ผลการประเมินรูปแบบในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า สถานศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนในทุกขั้นตอนของการบริหาร ผลการศึกษาสะท้อนประเด็นสำคัญ ได้แก่ การร่วมวิเคราะห์สภาพและปัญหาของสถานศึกษา การกำหนดเป้าหมายและวางแผนพัฒนาร่วมกัน การร่วมดำเนินงานและสนับสนุนทรัพยากร การติดตามและประเมินผล และการสะท้อนผลเพื่อนำข้อมูลกลับมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผล และการสะท้อนผล ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความเป็นระบบและเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($PNI_Modified = 0.377$) แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ และยืนยันถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารที่สามารถบูรณาการ การบริหารเชิงระบบกับการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นกลไกเดียวกัน เพื่อใช้เป็นกรอบในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า (Input) 4) กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม (PAER Process) 5) ผลลัพธ์ (Output/Outcome) และ 6) การวัดและประเมินผล (Evaluation & Feedback) โดยกระบวนการบริหารประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E) และ Reflection (R) ซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นวงจรการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่ามีความเป็นระบบและเกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยผลการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.30) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการบริหารจัดการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.25) รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้บริหาร ครู และบุคลากร ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.28) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.31) ด้านผู้เรียนและผลลัพธ์การเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.33) และด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบสนับสนุน ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.35) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบสามารถยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.18) รองลงมา ได้แก่ ความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.21) ความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.27) และความถูกต้องของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.29)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลพื้นฐานจากการสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความจำเป็นในการพัฒนาระบบการบริหารที่บูรณาการการบริหารเชิงระบบกับการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน โดยเฉพาะการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผล และการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยการบริหารที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบขององค์กร และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bertalanffy, L. ที่อธิบายว่า การบริหารเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพต้องเชื่อมโยงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับเข้าด้วยกัน (Bertalanffy, L. von, 1968) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. ที่เสนอว่าการพัฒนาจะเกิดประสิทธิผลเมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T., 1980) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญจิรา จำปา และคณะ ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน โดยพบว่า การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาสถานศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ รวมทั้งการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชนได้อย่างเหมาะสม (ขวัญจิรา จำปา และคณะ., 2566) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล เจริญคำ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ โดยพบว่า การศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาก่อนการพัฒนารูปแบบ ทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบและกระบวนการบริหารที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียน ส่งผลให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงและช่วยยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (ทรงพล เจริญคำ, 2566)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า (Input) 4) กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม (PAER Process) 5) ผลลัพธ์ (Output/Outcome) และ 6) การวัดและประเมินผล (Evaluation and Feedback) โดยมีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E) และ Reflection (R) ซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้รูปแบบมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีระบบของ Bertalanffy, L. ที่อธิบายว่าระบบประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่นและระบบโดยรวม (Bertalanffy, L. von, 1968) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Deming, W. E. ที่ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยข้อมูลจากการดำเนินงานและการประเมินผลเพื่อนำกลับมาใช้ในการพัฒนา (Deming, W. E., 1986) ซึ่งสอดคล้องกับขั้น Evaluation และ Reflection ของ PAER Model ที่นำผลการประเมินและการสะท้อนผลมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาในรอบต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญจิรา จำปา และคณะ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชนจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันและได้รับ

การประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ขวัญจิรา จำปา และคณะ., 2566) อีกทั้งสอดคล้องกับ ทรวงพล เจริญคำ ที่พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอกด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนา ตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็น การพัฒนารูปแบบการทดลองใช้ และการประเมินรูปแบบ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์และผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบช่วยให้ได้รูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาได้ (ทรวงพล เจริญคำ, 2566)

3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่าการบริหารจัดการสถานศึกษามีความเป็นระบบและเกิดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน โดยผลการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก PAER Model มีกระบวนการดำเนินงานที่เชื่อมโยงตั้งแต่การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การปฏิบัติ การประเมินผล และการสะท้อนผล เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วม ตลอดจนสามารถนำผลการประเมินกลับมาใช้ปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Bertalanffy, L. ที่อธิบายว่าการบริหารเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับที่มีความสัมพันธ์กัน (Bertalanffy, L. von, 1968) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Deming, W. E. ที่เสนอว่าการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement: CQI) จะเกิดขึ้นเมื่อมีการใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงการดำเนินงาน (Deming, W. E., 1986) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ สมมาตร ลีภัยรัตน์ ที่ศึกษารูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาพบว่า การบริหารคุณภาพสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา การสร้างทีมงาน การควบคุมคุณภาพ คุณภาพนักเรียน การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการ โดยผลการประเมินรูปแบบด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก (สมมาตร ลีภัยรัตน์ และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับ อร่าม วัฒนะ ที่ศึกษารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพบว่า รูปแบบประกอบด้วยส่วนสำคัญด้านแนวคิดและหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบและกระบวนการบริหาร ตลอดจนเงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินรูปแบบส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด (อร่าม วัฒนะ, 2561) ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่มีองค์ประกอบเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรและความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ PAER Model ที่มุ่งให้ทุกภาคส่วนร่วมวางแผน ปฏิบัติ ประเมินผล และสะท้อนผลเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบได้รับการพัฒนาตามกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ การทดลองใช้ในสถานการณ์จริง ตลอดจนการประเมินและปรับปรุงรูปแบบ จึงทำให้รูปแบบมีองค์ประกอบและกระบวนการที่สอดคล้องกับบริบท สามารถนำไปปฏิบัติได้ และตอบสนองต่อเป้าหมายการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินอย่างเป็นระบบและการใช้มาตรฐานการประเมินเพื่อพิจารณาคุณภาพและคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007)

และสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยทางการศึกษาของ Gall, M. et al. ที่ครอบคลุมกระบวนการวิจัย การพัฒนา การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการตรวจสอบผลอย่างเป็นระบบ (Gall, M. et al., 2003) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tiwong, P. et al. ที่พัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย โดยดำเนินการตั้งแต่การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัด การพัฒนารูปแบบและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ การทดลองใช้ในโรงเรียน และการประเมินรูปแบบ ผลการประเมินพบว่า รูปแบบมีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับสูง (Tiwong, P. et al., 2025) ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้ว่า รูปแบบที่ผ่านการพัฒนา ทดลองใช้ และประเมิน อย่างเป็นระบบ ย่อมมีความพร้อมสำหรับการนำไปใช้ในบริบทสถานศึกษาจริง ดังนั้น PAER Model จึงเป็น รูปแบบที่มีคุณภาพและสามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับ คุณภาพสถานศึกษาได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชน (PAER Model: Participatory Planning, Action, Evaluation and Reflection Model) เพื่อยกระดับคุณภาพ สถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ ซึ่งเป็นการบูรณาการแนวคิดการบริหารเชิงระบบ (Systems Approach) กับการ บริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) โดยกำหนดให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน ผู้ปกครอง และชุมชน เป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการสถานศึกษา แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

PAER Model ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหาร PAER ผลลัพธ์ การวัดและประเมินผลพร้อมข้อมูลย้อนกลับ และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมี “การมีส่วนร่วมของชุมชน” เป็นแกนกลางของกระบวนการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผนแบบมีส่วนร่วม (P) การดำเนินงาน (A) การประเมินผล (E) และการสะท้อนผลเพื่อพัฒนา (R) ซึ่งดำเนินการเป็นวงจรต่อเนื่องตาม

แนวคิด CQI ปัจจัยนำเข้าจะถูกขับเคลื่อนผ่านกระบวนการดังกล่าวไปสู่ผลลัพธ์ด้านคุณภาพการบริหาร ครู ผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้ผลการประเมินและข้อมูลย้อนกลับในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ภายใต้เงื่อนไขด้านภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งพัฒนา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพได้อย่างยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารเชิงระบบโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดควนแร่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ที่มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาซึ่งบูรณาการแนวคิดการบริหารเชิงระบบกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบ PAER Model ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหารเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม ผลลัพธ์ และการวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ Participatory Planning (P), Action (A), Evaluation (E) และ Reflection (R) ผลการทดลองใช้และการประเมินรูปแบบแสดงให้เห็นว่า PAER Model สามารถส่งเสริมการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ส่งผลให้คุณภาพสถานศึกษาทั้ง 5 ด้านได้รับการพัฒนา และรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำ PAER Model ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวางแผน การดำเนินงาน การติดตาม ประเมินผล และการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุนการขยายผลรูปแบบไปยังสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดโดยนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน รวมทั้งพัฒนารูปแบบร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลหรือระบบสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารจัดการและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญจิรา จำปา และคณะ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพของชุมชน. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 430-447.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2558). เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย: แนวทางสู่ความสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงพล เจริญคำ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(2), 343-359.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- โรงเรียนวัดควนแร่. (2567). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self - Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2567. พัทลุง: โรงเรียนวัดควนแร่.
- สมาพร ลีภัยรัตน์ และคณะ. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(100), 261-273.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). แนวทางการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณภาพตามนโยบาย “1 อำเภอ 1 โรงเรียนคุณภาพ”. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อร่าม วัฒนะ. (2561). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด.
ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Bertalanffy, L. von. (1968). General system theory: Foundations, development, applications. New
York: George Braziller.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity
through specificity. World Development, 8(3), 213-235.
- Deming, W. E. (1986). Out of the crisis. Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology,
Center for Advanced Engineering Study.
- Gall, M. et al. (2003). Educational research: An introduction. (7th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2008). Educational administration: Theory, research, and practice. (8th ed.).
New York: McGraw-Hill.
- Katz, D. & Kahn, R. L. (1978). The social psychology of organizations. (2nd ed.). New York: Wiley.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation theory, models, and applications.
San Francisco, CA: Jossey - Bass.
- Tiwong, P. et al. (2025). Development of education administration model towards excellence in the
21st century for Thailand's primary schools. International Education Studies, 18(2), 36-46.